

1. ALCOOLISMUL - TERMINOLOGIE SI SEMANTICA. SCURTA PRIVIRE ISTORICA

Inercarea de a defini alcoolismul a fost marcata aproape in permanenta de incertitudini, conflicte si ambiguitati, definitiile folosite reflectand ideile culturale, religioase sau stiintifice ale momentului (Keller si Doria, 1991)¹. Multiplele definitii ale alcoolismului au reprezentat o bariera in comunicarea dintre clinicieni si cercetatori si a impiedecat un diagnostic de acuratete. Indiferent ce terminologie am adopta, relevanta este evolutia ideilor asupra intoxicatiei alcoolice. Atat pentru serviciile de sanatate, cat si pentru publicul larg, alcoolismul are o cariera unica conducand la judecati morale si sociale in acelasi timp, mai ales pentru ca alegerea voluntara a individului joaca un rol decisiv in masura in care “boala” alcoolismului va merge mai bine sau mai rau (Galanter, 1994)².

In medicina in general si in psihiatrie in special, alcoolismul pune probleme neobisnuite de definitie fata de celelalte tulburari psihice. In 1849, un medic suedez, Dr. Magnus Huss a “inventat” termenul de “alcoolism”. El se referea “numai la acele manifestari de boala care, fara nici o legatura directa cu modificarile organice ale sistemului nervos, iau o forma cronica la persoane ce, pentru o lunga perioada de timp, au consumat mai cantitati de bauturi spirtoase” (Institute of Medicine, 1990)³. In 1866, M. Gabriel, un doctorand francez, a folosit primul termenul de alcoolism in sensul modern, ca o boala manifestata prin pierderea controlului asupra consumului de alcool, conducand la un consum excesiv. De asemenea, el a desemnat alcoolismul ca o problema de sanatate publica (Keller si Doria, 1991)¹. De atunci, intelesul cuvantului “alcoolism” a evoluat, termenul fiind mai bine

sau mai prost aplicat variatelor circumstante ale consumului de alcool: a fi baut, a consuma excesiv, a consuma in mod anormal, a consuma neobisnuit, etc. si am putea spune ca evolutia definitiilor alcoolismului a urmat evolutia credintelor laice si stiintifice asupra consumului de alcool si, in general, raspunsului comunitatii fata de alcool. Robin Room spunea ca exista un “cadru cultural” de definire a alcoolismului (Room, 1996)⁴ Ar fi termenul de alcoolism cu produs “cultural”? Cred ca exista o dinamica a intelesului de alcoolism in publicul larg in functie de contextul social, economic si religios al momentului si aceasta se poate vedea atat din evolutia definitiilor stiintifice cat, mai ales, din expresivitatea culturala, precum descrierile din literatura, mass-media, proverbe, cantece, etc.

“Toate societatile, fiecare in felul ei, definesc si redefinesc continuu alcoolul si consumatorii lui conform evolutiei lor si a interactiunii cu creatia lor. Fiecare societate, intr-un proces fara sfarsit, produce propria si unica ei mitologie asupra alcoolului si propriile norme, valori, prescriptii si practici ce integreaza alcoolul in cultura, tinzand sa minimalizeze problemele”(Mulford, 1994)⁵.

O scurta istorie a alcoolismului in societatea americana este mai mult decat edificatoare.

In sec. XVIII si inceputul sec. XIX, alcoolul facea parte din viata sociala comunitara, el era considerat atat ca bautura cat si ca medicament. Insa betia era tolerata atata timp cat nu interfereaza cu viata familiala si religioasa, incalcarea regulilor comunitare reprezentand o slabiciune de caracter si un pacat fata de Dumnezeu si biserica. Era vorba de epoca colonistilor, in care oamenii simpli, in cautarea de terenuri si tinuturi noi, traiau in deplina armonie cu alcoolul. El era consumat zilnic, de barbati, femei sau copii, pentru diverse motive si aproape ca nu era nici o ingrijorare

privitor la problemele legate de alcool. Alcoolul era considerat “buna creatura a Domnului” și vinovăția o avea bautorul și nu bautul în sine. Pe la mijlocul sec. XIX răspunsul comunității al consumului de alcool se schimba treptat și de la controlul bautorului se trece la controlul alcoolului, de la “buna creatura a Domnului” se trece la “bautura diavolului”(Mulford, 1994)⁵. Se intra în era temperanței în care alcoolismul era privit din nou ca un viciu. Încă din 1882, când apare cartea lui J.E.Todd: “Betia: un viciu, nu o boală” (“*Drunkenness a Vice Not a Disease*”, Hartford, CT: Cae, Lockwood, and Brainard) (citată de Keller și Doria, 1991)¹ se pune în esec conceptul de alcoolism ca boală.

Se poate spune că fiecare definiție sau accepțiune a alcoolismului a implicat o judecată morală despre gradul responsabilității personale a consumatorului și despre libertatea lui de voință. În fața unei societăți ce trecea de la o etapă agrariană la alta industrială, confruntată cu probleme sociale noi, precum criminalitatea și sărăcia urbană, fiecare din acele probleme a fost conectată cu alcoolul. Mișcările de reformă socială includeau și eliminarea consumului de alcool ca unul din mijloacele de eradicare a problemelor sociale (Hewitt, 1995)⁶. Apar zorile unei noi ere, “era temperanței”, care își propunea să lupte împotriva unui nou demon, alcoolul. Bautorul excesiv era privit ca cineva care a fost ravasit și transformat de o substanță alienantă, devenind violent și degenerat. Nu toți autorii sunt de acord cu rădăcinile acestei mișcări de temperanță în sec. XIX în SUA. După Levin (1978)⁷, rădăcinile ideologice ale temperanței se găsesc în doctrina auto-controlului promovată de “maturarea spiritului antreprenorial al capitalismului și de schimbarea structurii de clasă a societății americane”. Laura Schmidt (1995)⁸ crede că adevăratele rădăcini

ale ideologiei de temperanta in societatea americana sunt ideile puritanisme si traditiile republicane.

In 1893, Seth Low, un om de afaceri bogat si presedinte al Universitatii Columbia si viitor primar al New York-ului, conducea un grup sociologic de discutii care s-a focalizat si asupra consumului de alcool si care a generat apoi al 50-lea Comitet pentru investigarea problemelor spirtoaselor. Acest comitet pregateste climatul national prin care, in 1919 Congresul SUA voteaza “Actul Volstead” prin care se aboleste consumul legal de alcool. Incepe cunoscuta perioada de prohibitie (1919-1932) care a avut atat partile ei bune cat si esecurile ei: pe de-o parte problemele date de alcool au scazut considerabil, iar pe de alta parte, multi americani au considerat aceasta ca o imixtiune in libertatile lor (Hewitt, 1995)⁶.

Ca o reactie la perioada prohibitiei, urmeaza o noua era, intre 1930-1960, cand problemele date de consumul de alcool sunt ignorate cu totul. Cu toate acestea miscarea Alcoolicilor Anonimi (AA) a dus in anii ‘30 la acceptarea publica ca alcoolismul reprezinta o problema de sanatate si a condus la reintroducerea politicianilor in discutia publica despre abuz si despre problemelor date de consumul abuziv de alcool.

Alcoolismul, ca o boala, a fost recunoscut in 1933 de Asociatia Medicala Americana si de Asociatia Psihiatrica Americana si trecut in nomenclatura standard a bolilor. In 1944 alcoolismul a fost trecut si in manualul pentru codificarea cauzelor boliiilor. In 1952 apare prima editie a Manualului de diagnostic si statistica (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 1st Edition – “DSM-I”*) a Asociatiei Psihiatrice Americane unde alcoolismul era vazut ca o “adictie” la alcool si era trecut ca o tulburare de personalitate si/sau tulburare mentala nepsihotica. In 1960, E.M.Jellinek constata ca unii oamenii care beau mult nu devin niciodata

alcoolici si atunci el defineste alcoolismul ca “orice folosinta de bauturi alcoolice care cauzeaza probleme individului, societatii sau ambelor”. Dupa el, boala alcoolica se manifesta prin pierderea controlului asupra consumului si incapacitatea individului de a se abtine (Jellineck, 1960)⁹. In anul 1967, Asociatia Psihiatrilor Americani si Asociatia de Sanatate Publica Americana recunosc in mod oficial alcoolismul ca boala (Plaut, 1967)¹⁰ iar in 1968 apare versiunea a 2-a a DSM in care definitia alcoolismului este inspirata din Clasificare Internationala a Bolilor, versiunea 8-a a OMS (*International Classification of Disorders – “ICD-8”*) si se bazeaza pe aparitia simptomelor fizice de sevraj la un bautor excesiv (APA, 1980)¹¹. In 1972, un grup de cercetatori de la Universitatea Washington din St. Louis, condus de Feighner, publica criteriile de diagnostic pentru 14 boli psihice printre care este inclus si alcoolismul cu criteriile de sevraj si de pierderea controlului (Feighner, 1972)¹². Alcoolismul ca boala este definit in 1972 si de Consiliul National al Alcoolismului din SUA (*National Council on Alcoholism-NCA*) care pune accentul pe dependenta si toleranta in criteriile de diagnostic (Committee of the National Council on Alcoholism, 1972)¹³. In 1976, G. Edwards contureaza sindromul de dependenta alcoolica, incluzand aici alaturi de datele biologice si concepte sociale si comportamentale (Edward si Gross, 1976)¹⁴. De acum inainte alcoolismul ramane o boala ce raspunde modelului biopsihosocial si sub care se gaseste stipulat in toate nosologiile internationale precum ICD-10 sau DSM-IV.

Impreuna cu Mulford (1994)⁵ se poate pune intrebarea ce s-ar fi intamplat daca termenul de “alcoholism” nu ar fi fost inventat? El crede ca usa spitalelor ar fi ramas inchisa in fata consumatorilor de alcool cu probleme de sanatate, multi alcoolici, astazi in viata, ar fi murit, publicul nu ar fi fost informat despre consecintele negative ale consumului, nu s-ar fi

dezvoltat programe de preventie si combatere a alcoolismului si nu s-ar fi descoperit atatea metode de terapie si preventie. Cu toate acestea, autorul presupune ca interventia noastra nu a determinat o reactie esential pozitiva a comunitatii. El incheie astfel:

“Societatea va continua sa inventeze o infinitate de explicatii simpliste ale betiei, fiecare generand propriul remediu simplistic ca reactie sociala, daca nu va exista o schimbare majora a paradigmei modului in care este gandit comportamentul uman, care se treaca de la modelul reductionistic Cartezian la un sistem dinamic, holistic, care vede decizia individului de a bea si comportamentul lui ca produsul interactiunii fara numar a variabilelor individuale ce nu sunt legate liniar intre ele”.

Bibliografie:

1. Keller M & Doria J: On defining alcoholism, Alcohol Health and Research World, 1991,15:253-259.
2. Galanter M: Alcoholism, semantics and social history (Comments on Mulford’s paper “What if alcoholism had not been invented? The dynamics of American alcohol mythology”, Addiction, 1994, 89:521-522.
3. Institute of Medicine: Broadening the Base of Treatment for Alcohol Problems, National Academy Press, Washington, D.C., 1990.
4. Room R: The cultural framing of addiction, revised from paper presented at a conference on Addiction and Culture, Claremont Graduate School, Claremont, California, February 29 - March 2, 1996.
5. Mulford HA: What if alcoholism had not been invented? The dynamics of American mythology, Addiction, 1994, 89:517-520.
6. Hewitt BG: The creation of the National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism. Responding to America’s alcohol problem, Alcohol Health and Research World, 1995, 19:12-16.
7. Levin H: The discovery of addiction: changing conceptions of habitual drunkenness in America, J.Stud.Alcohol, 1978, 3:143-174.

8. Schmidt L: “A battle not man’s but God’s”: Origins of the American temperance crusade in the struggle for religious authority, *J.Stud.Alcohol*, 1995,5:110-121.
9. Jellinek EM: Alcoholism, a genus and some of its species. *Canadian Med.Assoc.J.*1960, 83:1341-1345.
10. Plaut TF: *Alcohol Problems: A report to the Nation by the Cooperative Commission on the Study of Alcoholism*, New York: Oxford University Press, 1967
11. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 2nd ed. (DSM-II), Washington, DC; APA, 1980
12. Feighner JP: Diagnostic criteria for use in psychiatric research, *Arch.Gen.Psychiatry*, 1972, 26:57-63.
13. Criteria Committee of the National Council on Alcoholism. Criteria for the diagnosis of alcoholism. *Am.J.Psychiatry*, 1972, 129:127-135.
14. Edwards G & Gross M: Alcohol dependence: Provisional description of a clinical syndrome, *Brit.Med.J.* 1976, 1(6017):1058-1061.